

Distribuční dopady evropských politik v oblasti klimatu

Úvod

Téma změny klimatu a přechodu ke klimaticky neutrálnímu hospodářství patří k prioritám jak na úrovni Evropské unie, tak na úrovni členských států. Je třeba přijmout opatření s cílem předejít dopadům změny klimatu a zmírnit je. Politiky a opatření v oblasti klimatu s sebou však mohou nést významné nepříznivé účinky, které snižují jejich přijatelnost a zabraňují jejich úplnému a účinnému provádění. Je mimořádně důležité prozkoumat dopady těchto politických reakcí na jednotlivce, organizace a společnost obecně, se zvláštním ohledem na ty skupiny, které by mohly být obzvláště nepříznivě ovlivněny buď samotnou změnou klimatu, nebo politikami zavedenými ke zmírnění jejich dopadů.

Je nutné získat více informací o určitých aspektech Zelené dohody pro Evropu a souvisejících sociálních politikách. Výzkum předložený v této zprávě, který většinou vychází ze zkušeností na vnitrostátní úrovni, se zaměřuje na to, do jaké míry jsou nepříznivé distribuční účinky politik v oblasti klimatu uznávány a řešeny. Tato zpráva, která byla vypracována na základě informací poskytnutých sítí korespondentů nadace Eurofound, se zabývá aspekty, jež by tvůrci politik měli zohlednit při navrhování a provádění politik v oblasti klimatu s cílem zajistit, že jsou dobře přijímány a nevytvářejí další nerovnosti a společenské napětí.

Politické souvislosti

Změna klimatu je globální výzvou a v globálním měřítku se na ni zaměřují cíle udržitelného rozvoje OSN. Cíle udržitelného rozvoje představují 17 cílů přijatých v roce 2015 všemi členskými státy OSN v rámci Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, což je patnáctiletý plán s dosažení těchto cílů. Všechny 17 cílů udržitelného rozvoje je vzájemně propojeno. Cíl udržitelného rozvoje 13 se zaměřuje na změnu klimatu a požaduje opatření v oblasti klimatu, zatímco cíl udržitelného rozvoje 7 se týká přístupu k dostupné a čisté energii. Při dosahování cílů udržitelného rozvoje hraje klíčovou úlohu provádění Pařížské dohody o změně klimatu, která byla rovněž přijata v roce 2015.

Zelená dohoda pro Evropu vypracovaná Evropskou komisí odráží závazek EU k plnění cílů udržitelného rozvoje. Zajištění dostupné a čisté energie pro evropské občany a podniky je klíčovou prioritou EU, což jasně vyplývá ze strategie energetické unie z roku 2015. Víze EU týkající se klimaticky neutrálního hospodářství do roku 2050 předpokládá přijetí opatření na evropské i vnitrostátní úrovni. Členské státy jsou povinny předložit vlastní dlouhodobé strategie týkající se snižování emisí skleníkových plynů alespoň v příštích 30 letech, které mají rovněž zohledňovat sociálně-ekonomické dopady opatření na snižování emisí uhlíku. Součástí vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu jsou krátkodobější opatření, která mají zajistit, aby členské státy splnily cíle do roku 2030. Tato opatření byla posouzena Evropskou komisí. Na tomto základě předložila Komise členským státům konkrétní doporučení týkající se zaměstnanosti, odborných dovedností, energetické chudoby a dalších aspektů. EU pomáhá členským státům s mechanismem pro spravedlivou transformaci, jehož cílem je zmírnit očekávané sociální a hospodářské náklady přechodu ke klimaticky neutrálnímu hospodářství. Mezi další zdroje finanční podpory patří víceletý finanční rámec a nově zřízený fond NextGenerationEU.

Klíčová zjištění

- Ačkoli distribuční účinky politik v oblasti klimatu nebyly dosud důkladně prostudovány, některé vnitrostátní plány v oblasti klimatu a energetiky zjistily (skutečné nebo potenciální) progresivní a regresivní účinky. V zásadě je sociální přijetí: regresivní účinky politik v oblasti klimatu by mohly podstatně snížit přijetí a omezit provádění.
- I jiné typy opatření, například dotace na elektrická vozidla, by mohly mít regresivní distribuční účinky, pokud nebudou pečlivě provedeny a zacíleny. Rovněž další opatření, jako jsou právní předpisy a veřejné investice, mohou mít distribuční účinky, a to jak progresivní, tak regresivní.

- Objevují se postupy ke zmírňování negativních distribučních účinků na vnitrostátní úrovni. Například mnoho členských států uznává energetickou nebo palivovou chudobu jako závažný problém. Za tímto účelem byla přijata opatření na podporu nejzranitelnějších skupin obyvatelstva.
- Mezi hlavní témata vnitrostátních diskusí o politikách v oblasti klimatu patří přechod k obnovitelné energii, dopad daní a spotřebních daní a ceny energií a jejich vliv na energetickou chudobu. Příprava na energetický přechod prostřednictvím opatření stanovených ve vnitrostátních dlouhodobých strategiích a plánech v oblasti energetiky a klimatu často zahrnuje zajištění spravedlivého rozdělení nákladů mezi všechny členy společnosti a sladění environmentálních a sociálních otázek.
- Diskusí v členských státech se účastní široká škála zúčastněných stran. Patří mezi ně nevládní organizace, sociální partneři, průmyslová odvětví, sociální a environmentální hnutí, regionální orgány, politické strany a akademická obec. Velkou mírou aktivity vykazují nevládní organizace, které jsou často podporovány jinými zúčastněnými stranami, například akademickými pracovníky a někdy i sociálními partnery.
- Zásadní význam má řešení energetické chudoby, jak je zdůrazněno v doporučení Komise týkající se energetické chudoby z roku 2020. V členských státech patří mezi příslušná opatření zejména poskytování finanční podpory. To nastoluje otázku finanční udržitelnosti veřejných prostředků. Měly by být prozkoumány alternativní modely financování, přičemž prioritou by měla být reforma odvětví sociálního bydlení (granty pro bytová družstva a místní orgány na zlepšení energetické účinnosti budov, komunální dluhopisy místní samosprávy, programy zelených akcí).
- Pokud jsou na podporu spravedlivého přechodu použity finanční prostředky EU a členských států, je třeba upřednostnit komplexní a systémový přístup před úzce zaměřenými řešeními. Orgány na vnitrostátní a regionální úrovni a příslušné zúčastněné strany by měly prozkoumat možné příležitosti rozvoje pro průmyslová odvětví, pracovníky a komunity zasažené přechodem ke klimaticky neutrálnímu hospodářství.
- Široké zapojení zúčastněných stran v raných fázích navrhování a provádění politik v oblasti klimatu má zásadní význam, pokud jde o minimalizaci nežádoucích účinků a zvýšení míry přijetí u všech zúčastněných stran.
- Postupy sociálního dialogu týkající se spravedlivého přechodu a dopadů politik v oblasti klimatu na průmyslová odvětví a pracovníky nejsou napříč členskými státy častým jevem. Je třeba posílit úlohu sociálních partnerů: existují důkazy, že nežádoucí účinky některých politik v oblasti klimatu, zejména pokud jsou obzvláště ovlivněny podniky a pracovníci v určitých odvětvích a regionech, mohou řešit sociální partneři a že řešení lze dosáhnout prostřednictvím sociálního dialogu a společných iniciativ.

Politická doporučení

- Úspěšné zmírnění dopadů změny klimatu vyžaduje integrované a koordinované politiky. Při navrhování a provádění nezbytných opatření je třeba přijmout integrovaný přístup v různých oblastech veřejné politiky, jako jsou energetika, bydlení a zaměstnanost.
- Ambiciózní vnitrostátní průmyslové politiky lze navrhnout tak, aby zahrnovaly veřejné a soukromé investice do technologií v oblasti klimatu. Tyto politiky by měly mít holistický přístup.

Další informace

Zpráva *Distribuční dopady evropských politik v oblasti klimatu* je k dispozici na adrese <http://eurofound.link/ef20037>

Vedoucí výzkumu: Jorge Cabrita

information@eurofound.europa.eu